

PLANPROGRAM FÖR PROMENAD- OCH GRÖNSTRÅK LÄNGS DALÄLVEN NEDSTRÖMS ISLINGBYBRON I BORLÄNGE KOMMUN, DALARNAS LÄN

BAKGRUND OCH UPPDRAG

I samband med tidigare planprojekt i Årby väcktes frågan om ett sammanhängande gångstråk utmed Dalälven. Ett iordningställande av området vid gamla brofästet, som idag delvis utgör upplag för pontonbro, har också diskuterats. Området är vackert beläget vid älven och här finns också en nyuppförd ramp för upptagning av småbåtar som en del i projektet Farled Dalarna. Området anses kunna utgöra en trevlig målpunkt för ett mer sammanhängande gångstråk längs älvens västra sida, nedströms Islingbybron. Frågan om ytterligare båtplatser har också aktualiserats.

Idag är vissa delar längs ett sådant älvstråk i någon mån redan tillgängliga för gående, medan andra delar inte kunnat färdigställas eller länkas ihop. En viktig del utgör en bro som kan ansluta till Årby by norr ifrån över Årbyviken. Primärt bör åtgärder för att möjliggöra stråket behandla sträckan Matjes Emils gård – gamla brofästet i Färjegårdarna. I förlängningen ger vägen mot Tyllsnäs udde med anslutande vägar tillgång till det vackra landskapet fram till Tunaån.

Till programmets avgränsning hör också en ny gång- och cykelväg längs Mjälgavägen, tomtmark inom Mjälga och Årby samt en översyn av grönstrukturen i området.

Stadsbyggnadskontoret fick 2009-03-30 i uppdrag att upprätta förslag till planprogram för promenad- och grönstråk längs Dalälven nedströms Islingbybron.

SYFTE

Syftet med planprogrammet är att utreda en allmän tillgång till Dalälven genom ett promenad- och grönstråk mellan Matjes Emils gård och gamla brofästet i Färjegårdarna. Genom att behandla frågan kring ett promenad- och grönstråk så finns det också anledning att utreda ytterligare frågor som ligger i anslutning till stråket. Ett säkerställande kan därefter bli aktuellt genom detaljplaner.

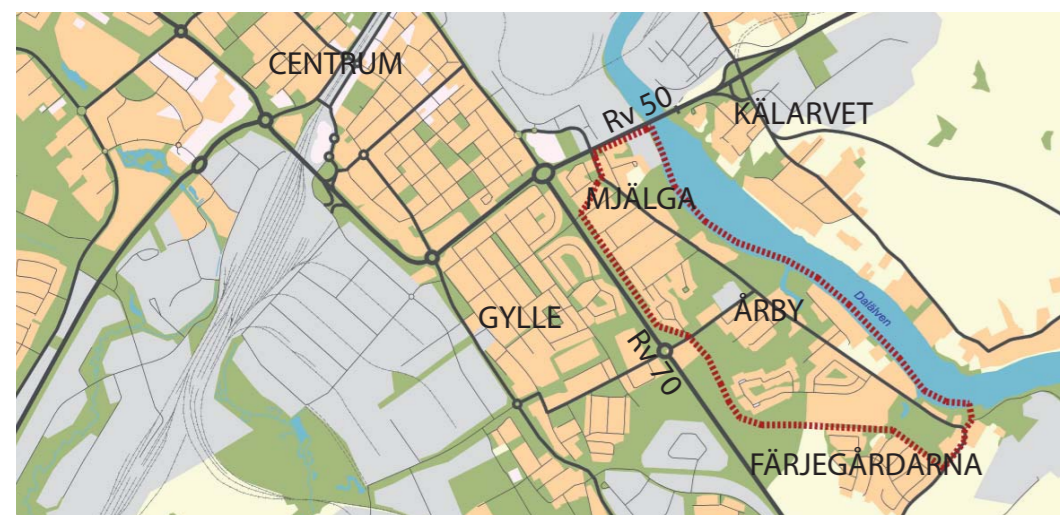
PROGRAMHANDLINGAR

Programhandlingarna utgörs av denna programhandling och efter samråd till kommande samrådsredogörelse.

Enligt plan- och bygglagens 5 kap § 18 ska en detaljplan grundas på ett program som anger utgångspunkter och mål för planen, om det inte är onödigt. Planprogrammet ska i ett tidigt skede bredda kommunens beslutsunderlag med de berörda erfarenheter och de berörda ska även ges möjlighet till insyn och påverkan.

PLANOMRÅDE

Planområdet avgränsas i norr av riksväg 50, i öster av Dalälven, i söder av Korsgårdsvägen och bostadsbebyggelse i Färjegårdarna samt i väster av ett gång- och cykelstråk samt riksväg 70.

Figur 1. Översiktskarta med planområdets avgränsning.

PLANFÖRHÅLLANDEN

ÖVERSIKTSPLAN

För planområdet gäller Översiktsplan -90 för Borlänge kommun, antagen av kommunfullmäktige 1991-02-28. Planen aktualitetsförklarades senast 1998-06-17. Markanvändningen anger bostäder, arbetsplatser och idrottsanläggning. Ytan för arbetsplatser är förlagd norr om Gyllehemsvägen.

Figur 2. Utdrag ur Översiktsplan -90. Planområdet återfinns i kartans mitt.

DETALJPLANER

En större del av planområdet är detaljplanlagt. Inom Kv Bordet finns det planlagt för ett promenadstråk utmed älven samt en gångbro över halva Årbyviken. Detaljplaner saknas för området öster om korsningen Tappgatan - Mjälgavägen, vid Kandersgata i gamla Årby, i sydväst mellan riksväg 70 och bebyggelsen i Årby samt för området vid gamla brofästet i Färjegårdarna.

Gällande planer medger en blandning av bostäder, handel, småindustri samt allmänt ändamål.

MARKÄGOFÖRHÅLLANDEN

Det största markinnehavet ägs av Borlänge kommun, följt av AB Stora Tunabyggen, SSAB och slutligen privata markägare.

Figur 3. Markägoförhållanden inom planområdet. Röda ytor visar kommunens innehav.

KULTURMILJÖPROGRAM

Bykärnan i Årby finns omnämnt i kommunens kulturmiljöprogram från 2002 under avdelningen kommunintresse. Namnet finns i skriftligt material från 1383. Idag är platsen en relativt välbevarad bymiljö med bostadshusen vid stranden av Dalälven samt med en smal bygata omgiven av uthus. Vid den senaste inventeringen 1998 av Dalarnas museum blev området utvärderat som en kulturmiljö av lokalt intresse B.

Broplanen i Färjegårdarna finns omnämnt i en delrapport till kulturmiljöprogrammet för Borlänge kommun, gjord av Dalarnas museum 1998. Färjegårdarna är ett gammalt färje- och brofästet. 1648 års karta visar att i huvudvägen mellan Tuna och Falun ingick en färja över Dalälven vid Färjegårdarna. Nyckelby flottbro byggdes 1856. Den revs 1969 efter att Islingbybron färdigställdes 1968. Området är utvärderat som lokalt intresse B i kulturmiljöprogrammet.

GRÖNPLAN

Programområdet finns upptaget i Grönplan 2002. Planen är inte antagen, men den ska vara vägledande för kommunens planering. Programområdet beskrivs som gamla byar och egnahemsområden åtskilda av åkrar och gräsbeklädda ytor. Området består också av ett vattennära landskap vilket anses värdefullt. Grönplanen pekar också ut grönområdet som saknar formellt detaljplaneskydd och som bör planläggas som allmän platsmark - park. Detta har beaktats i planprogrammet.

STRANDSKYDD

Inom planområdet gäller generellt strandskydd på 100 meter. Syftet med strandskyddet är att långsiktigt trygga att medborgarna har tillgång till strandområdet genom allemansrätten. Strandskyddet ska även bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet. Ett upphävande av strandskyddet får göras endast om det finns särskilda skäl. I Miljöbalken 7 kap. 18 c-d §§ anges de sju särskilda skälen.

Kommande planarbete ska beakta gällande strandskyddslagstiftning.

HISTORIK

På 1640-talet bestod Årby av fyra gårdar som till storskiftet 1840 hade vuxit till sju gårdar samt två vid Färjegårdarna. Årby nåddes då av väg som gick över åkrarna från Korsgården. Karaktären av landsbygd och öppna åkrar var en vanlig syn i trakten kring Mjälga, Årby och Färjegårdarna.

Det var när industrialismen kom igång på allvar som en utbyggnad av Borlänges omland blev aktuell. I Mjälga byggdes först egnahemsområden på 1930-talet och sedan förtätades området i omgångar fram till 1970-talet. Behovet av bostäder var vid på 1970-80 talet fortfarande stort och flera stadsdelar med småhusbebyggelse kom till då, däribland Årby och Färjegårdarna. Känslan av att vara nära landsbygden är fortfarande påtaglig i området.

NULÄGESBESKRIVNING

MARKANVÄNDNING

Planområdet består till stor del av bostadsbebyggelse, men verksamheter inom handel, industri, skola och barnomsorg är också förekommande. Verksamheterna är belägna vid Gyllehemsvägen, Hemmansvägen och Mjälgavägens södra del. I sydöstra delen av området bedrivs småskaligt jordbruk. Området har framträdande grönytor där plats för lek och rekreation finns. Närheten till Dalälven har gjort att båtplatser finns på några platser utmed älvstranden.

FORNLÄMNINGAR

Inom planområdet finns flera fornlämningar registrerade (RAÄ nr 187:1, 188:1, 292:1, 423:1, 423:2, 423:3, 655:1 och 654:1). En arkeologisk undersökning

gjordes i samband med detaljplan Söder Årby by (nr 467). Vid utgrävningen upptäcktes en stor trattformad nedgrävning vilken tolkades som en tjärgrop. Dalarnas museum framhåller att området utmed Dalälven har visat sig vara mycket intressant ur arkeologisk synvinkel. Kommande detaljplanearbete kan behöva föregås av en arkeologisk undersökning.

TRAFIK

Biltrafik

Området nås via Mjälgavägen i norr och via Tunagräns, Gyllerondellen och Korsgårdsvägen i väster. Mjälgavägen fungerar idag som genomfartsgata för området, vilket lett till en stundtals hög hastighet. Nya hastigheter gäller från 1 juli för Borlänge centralort. Tunagräns, Gyllehemsvägen, Korsgårdsvägen och Mjälgavägen söder ifrån fram till korsningen vid Gyllehemsvägen sänks till 40 km/h. Resterande sträcka på Mjälgavägen norr ut får 50 km/h.

Gång- och cykeltrafik

I cykelplanen för Borlänge kommun anges både ett primärt och ett sekundärt cykelnät. Genom området parallellt med riksväg 70 och söder ut mot Färjegårdarna finns ett gång- och cykelstråk som räknas till det primära nätet. Stråket har en god standard och en hög prioritet när det gäller framkomlighet. I området mellan befintlig gång- och cykelväg och Mjälgavägen finns ett fåtal passager med begränsad framkomlighet. Dessa passager räknas till det sekundära nätet. Många cyklister rör sig idag efter Mjälgavägen, vilket lett till att trafiksäkerheten blivit ifrågasatt.

Kollektivtrafik

Området försörjs av en busslinje med avgångar varje timme, vardag som helgdag.

Figur 4. Mjälgavägen sett mot söder.

BEBYGGELSE

Bebyggelseåldern inom programområdet skiftar från 1920-30 tal i områdets norra del vid Tunagräns till 1960-70 tals bebyggelse i söder vid Korsgårdsvägen. Undantaget från detta åldersspann är bl.a. Matjes Emilsgård som har anor tillbaka till storskiftet. Även bebyggelse efter Kandersgata i gamla Årby by har anor från 1400-talet.

Likväl som bebyggelseåldern varierar så skiftar även utseende, form och tomtstorlekar genom området. I norr har bebyggelsen en typisk 1930-1940-tals karaktär. Bebyggelsen i Årby, främst vid Joel Alvéns gata och Mötesgatan är relativt blandad, men med betoning på 1970-tals bebyggelse i vitt mexi-tegel eller rött fasadtegel. I den äldre bykärnan i Årby har bebyggelsen karaktären av en gammal bondby, med äldre bondgårdar och uthus i rödmålad trä.

Slutligen i söder vid korsningen Mjälgavägen - Korsgårdsvägen är ett fåtal hus från 1800-talet och några från början 1900-talet. 1973 började åkrarna norr om Korsgårdsvägen att planläggas. Här återfinns tidstypiska låga mexitegelvillor av olika utseenden blandat med grupphus av trä. Vid gamla brofästet har det under senare år tillkommit tre radhus och planlagd mark finns för grupphusbebyggelse i samma område.

Figur 5. Villabebyggelse i Mjälga. (Foto: Borlänge kommun)

Figur 6. Villabebyggelse i Årby och Färjegårdarna. Årby återfinns i förgrunden och Färjegårdarna i bakgrunden. (Foto: Borlänge kommun)

VERKSAMHETER OCH SERVICE

I området finns offentlig service i form av två barnstugor och väster om planområdet i Gylle finns grundskola och högstadium. Norr om området finns ICA Maxi och söder om området finns COOP. Ett fåtal verksamheter finns också i anslutning till Gyllerondellen.

GRÖN- OCH BLÅSTRUKTUR

I kommunens grönplan redovisas mark i söder vid Korsgårdsvägen som brukad åkermark. Större grönytor med en varierad växtlighet finns i områdets mitt och mindre grönytor finns bland bostadsbebyggelsen. Området innehåller också ett rikt växt- och djurliv. En tillgång för området är närheten till Dalälven. På ett par platser är det möjligt att röra sig efter älven, men framkomligheten är begränsad. Tillgängligheten till vattnet för boende i närområdet, men också för övriga Borlängebor behöver förbättras. På två platser utmed älven formar sig vattnet som mindre vikar.

LEK OCH REKREATION

I området finns ett utvecklat gång- och cykelvägnät som tillsammans med de större öppna gräsytorerna används som rekreationsstråk. Från Matjes Emils gård är det möjligt att ta sig ner till älven och Ångbåtsbryggan. Vid gamla brofästet i Färjegårdarna kan man också nå vattnet, men platsen inbjuder inte till någon längre vistelse.

Figur 7. Vy utmed älvråstråket.

Lekplatser finns på olika platser i området tillsammans med ett par mindre bollplaner, varav en används som isbana vintertid. En idrottshall för badminton och bordtennis finns också utmed Gyllehemsvägen.

TEKNISK FÖRSÖRJNING

Planområdet är i de flesta delar anslutet till kommunens el och va-nät. I områdets södra del i öst-västlig riktning sträcker sig en 10kV friledning.

GEOTEKNISKA FÖRHÅLLANDEN

Vägverket konsult genomförde på uppdrag av Borlänge kommun 2004 en utredning av erosionsförhållanden utefter Dalälven, sträckan Islingby – Torsång. Det gjordes höjdsättning av älvens botten vid ett större område och rapporten visar på en plats utmed älven där man bör förstärka med diverse stödfyllningar för att undvika erosion. Behov av förstärkning inom området gäller främst norra delen av gamla Årby. Höjdsättning har även gjorts av Liljedal Geodesi 2005 vid två större områden längs älven. Ett av områdena är beläget vid Färjegårdarna.

En omfattande utfyllnad av Dalälvens strand på Mjälga-Årby sidan gjordes av Domnarvets järnverk med masugnsslager ca 1970-75.

INRIKTNING OCH FÖRÄNDRING

PROMENADSTRÅK LÄNGS MED ÄLVEN MED OLIKA MÅLPUNKTER

Huvudsyftet med planprogrammet är att möjliggöra för ett promenadstråk söder om Islingbybron, från Matjes Emils gård till gamla brofästet i Färjegårdarna. Som en del i promenadstråket föreslås en parkering anläggas vid Matjesgatan i Mjälga. Parkeringen kan fungera både för besökare till promenadstråket men även för besökare till Matjes Emils gård. Ett behov av fler parkeringsplatser vid Matjes Emils gård har framförallt blivit påtagligt vid konferenser och större sammankomster.

Vidare fortsätter promenadstråket ner till Ångbåtsbryggan. Denna sträcka är ianspråktagen och iordningställd som gångstig idag. Platsen kring Ångbåtsbryggan föreslås iordningställas med sittplatser och redskapsbodar för båtverksamheten i närheten. I enlighet med utredningen om båtverksamheter i Dalälven kan också fler båtplatser komma till i detta område. Området vid Ångbåtsbryggan kan nås med bil från Mjälgavägen. Försättningen på promenadstråket går via Årbyviken där en bro föreslås som ansluter till andra sidan.

För stråkets fortsättning efter bron finns förslag på två alternativa vägar. I det första förslaget anläggs stråket i åkerkanten till Kandersgata och vidare mot Mjälgavägen. Det andra förslaget innebär att stråket anläggs parallellt med Årbyviken för att sedan ansluta till mjälgavägen. Stråken anläggs i åkerkanten för minska intrånget på den brukade marken. Under programsamrådet förordades sträckningen parallellt med Årbyviken till Mjälgavägen. Det kommande detaljplanearbetet bör mer i detalj studera lämpligt alternativ. Försättningen på promenadstråket följer Mjälgavägens västra sida, där även gång- och cykelväg föreslås.

Vid radhusen i Färjegårdarna ansluter promenadstråket till befintlig gångväg mellan bebyggelsen och älven. En förlängning av gångvägen föreslås sedan fram till gamla brofästet. Platsen vid gamla brofästet föreslås iordningställas som en enklare rastplats med möjlighet till sittplatser. Parkeringsplatser, plats för isättning av båtar samt nya båtplatser bör också anordnas.

I kommande detaljplanearbete bör det formella skyddet av grönytor som allmän platsmark - park beaktas.

Att knyta samman promenadstråket längs älven gör att det i förlängningen blir möjligt att ta sig vidare mot Tyllsnäs och slutligen landskapet vid Tunaån. Det är också viktigt att utforma stråket på ett naturligt sätt där utformningen i åkerkant är en del. För att underlätta framkomligheten och tillgängligheten för funktionshindrade bör stråket anläggas med t.ex. stenmjöl. För att begränsa nyttjandet för motoriserade fordon bör stråket samt anslutningen över viken utformas så att det försvaras. Rastplatsen som tillskapas vid gamla brofästet ska vara av enklare slag, samtidigt som människor i närområdet ska inbjudas till att vistas här.

GÅNG- OCH CYKELVÄG LÄNGS MED MJÄLGAVÄGEN

Det har under planprogrammets inledning framkommit önskemål om att se över gång- och cykelnätet i Mjälga – Årby - Färjegårdarna. Detta på grund av att många cyklar längs med Mjälgavägen och att trafiksäkerheten har blivit ifrågasatt. Kommunens cykelplanen utgör underlagsmaterial för gång- och cykelplaneringen.

Mjälgavägen är smalare i sin södra del, från Gyllehemsvägen ner till Korsgårdsvägen. Detta innebär att det är svårt att anlägga en gång- och cykelväg längs hela sträckan. Likaså hänvisar man i cykelplanen till det primära nätet som finns parallellt med Riksväg 70 (Planområdets avgränsning i väster).

Förslaget är att bygga ut gång- och cykelväg från korsningen Tunagräns/Mjälgavägen till Gyllehemsvägen på vägens västra sida. Från Gyllehemsvägen föreslås gång- och cykeltrafiken ledas in via Mötesgatan och Joel Alvens gata för att därefter ansluta till Mjälgavägens västra sida. Vid Mjälgavägens södra del även ansluter promenadstråket till gång- och cykelvägen.

NY BEBYGGELSE

Inom planområdet finns det idag några obebyggda tomter som ingår i detaljplan. Det är mark som skulle kunna utvecklas både för både bostäder och äldreboende. Det finns sedan tidigare ett planuppdrag på bostäder inom Kv. Åkerskogen. Planarbetet är påbörjat för att resultera i 2-3 villatomter. I Mjälgavägens norra del, mitt över Tvisegatan finns en obebyggd villatomt inom Kv. Ytterbacken 5.

I korsningen Mjälgavägen – Tappgatan inom kvarteret Lärkan finns tankar på att omvandla fastigheten till äldreboende. Vid korsningen Mjälgavägen - Gyllehemsvägen ligger kvarteret Bordet. Byggnaden har genom åren inrymt olika verksamheter, men nu finns tankar på att riva befintlig byggnad och göra plats för grupphusbebyggelse. En omvandling av bebyggelsen inom kvarteret kan på sikt också verka för en tryggare vistelsemiljö kring föreslaget promenadstråk.

Vid Färjegårdarna by finns en detaljplan för bostäder. Till detaljplanen hör också vattenområde för flytbrygga i Dalälven. PEAB ansvarar för försäljning av bostäderna.

GRÖNSTRUKTUR OCH UTBLICKAR MOT DALÄLVEN

Grönstrukturen i programområdet finns omnämnd i kommunens grönplan. Här beskrivs åkermarken i södra delen av området, det fuktiga lövpartiet som återfinns i anslutning till Årbyviken (Årbyviken) och mindre naturområden som delar upp bebyggelsen. Den varierade vegetationen ses som en tillgång, men möjligheten att röra sig fritt, dels efter älven men även genom vissa gröonstråk ses som begränsad. När en variationsrik gröonstruktur finns inom promenadavstånd är det viktigt att på olika sätt lyfta fram den. Älvpromenaden är ett sätt att få tillgång till det vattennära landskapet.

Grönytan vid Rödvingegatan innehåller idag en lekplats med olika redskap, men dess östra del mot Mjälgavägen kan göras mer tillgänglig med till exempel gångstigar. Att upprätta skötselplaner kan underlätta arbetet med stiganlutningar och underhåll av befintlig vegetation, men också på sikt bidra till ett tryggare och tillgängligare grönområde. En möjlig fortsättning på naturstigarna skulle kunna vara i söder mot åkermarken.

En viktig aspekt med grönstrukturen i området är att visa på vilken kvalitet den ger boendemiljön. I de gröna kilarna som skapas ner mot älvens landskapet finns till exempel möjlighet till vackra utblickar mot älven. Dessa utblickar med vegetation bör inte bebyggas utan bevaras för att ge allmänheten en utblick mot älven. I den fortsatta planläggning är det viktigt att ge naturmarken i området ett formellt skydd.

Båtramp som del i projektet farled Dalarna. Den bör flyttas i östlig riktning för att underlätta isättningen av pontonbron. Brygga för båtplatser och fiske föreslås anläggas i strandlinjen.

Figur 8. Illustration över gamla brofästet i Färjegårdarna.

MILJÖBEDÖMNING - RISKHÄNSYN

Enligt bestämmelserna i Plan- och bygglagen 5 kap 18 § samt Miljöbalken 6 kap 11 § ska kommunen göra en miljöbedömning av detaljplaner och planprogram som kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Som stöd för kommunens ställningstagande till om planens/programmets genomförande kan antas medföra en betydande miljöpåverkan görs en behovsbedömning. Om behovsbedömningen visar på en betydande miljöpåverkan ska kommunen göra ovan nämnda miljöbedömning som redovisas i form av en miljökonsekvensbeskrivning (MKB).

Översiktsplanen anger för det aktuella planområdet bostäder, arbetsplatser och idrottsändamål. För tillkommande bebyggelse kommer redan ianspråktagen mark för bostäder att nyttjas. Den föreslagna markanvändningen bedöms därmed vara förenlig med översiktsplanens intentioner.

Allmänhetens tillgång till Dalälven anses förbättras likväl som tillgången till rekreation och friluftsliv. Trafiksäkerheten för cyklister och bilister ses över i förslaget, då en ny gång- och cykelväg skapas från korsningen Tunagräns – Mjälgavägen till Gyllehemsvägen. För tillkommande bostäder och äldreboende bedöms bulleraspecten vara ringa.

Stigande vattennivåer i Dalälven har också beaktats i programmet. Påverkan på förslaget bedöms vara liten. I kommande detaljplanearbete bör dock förslag inom strandskyddat område utredas ytterligare. Erosionsförhållanden inom planområdet berör i första hand områden som inte föreslås förändras. Där skredrisk förekommer bör försiktighet vidtas.

Den samlade bedömningen utifrån vad som framförts ovan bedöms de föreslagna förändringarna inte föranleda någon betydande miljöpåverkan. Behovet av att upprätta en MKB föreligger därför inte.

DET FORTSATTNA PLANARBETET

Planprogrammet ska efter upprättande sändas ut på samråd och därefter sammanställs inkomna synpunkter. Efter godkännande av Miljö- och byggnadsnämnden samt kommunstyrelsens Näringslivs- och planutskott ska planprogrammet vara vägledande för det fortsatta planarbetet. Det fortsatta planarbetet avses tidigast kunna påbörjas under sommaren 2011.

Samhällsbyggnadssektorn
Plan- och mark
2011-03-10

Malin Hellman
Planarkitekt

*Godkännandehandling
upprättad i mars, 2011*

TECKENFÖRKLARING

- Planområdesgräns
- Befintlig gång- och cykelväg
- Ny gång- och cykelväg
- Befintligt promenadstråk
- Nytt promenadstråk
- Nya mötesplatser
- Yta för redskapsbodrar
- Yta för parkering
- Yta för nya båtplatser
- ▲ Äldreboende
- Bostäder
- Kulturmiljö gamla Årby - bevara
- Grönområde/gröna kilar

GODKÄNNANDEHANDLING 2011-02-17

1:4000

Figur 9. Inriktning och förändring för planområdet.